Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a Fondului pentru o tranziție justă

[COM(2020) 22 final – 2020/0006 (COD)];

propunerea modificată de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european plus, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime și de instituire a unor norme financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil și migrație, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului pentru managementul frontierelor și vize

[COM(2020) 23 final – 2018/0196 (COD)]

(2020/C 311/08)

Raportor: **doamna Ester VITALE**

Coraportor: **domnul Petr ZAHRADNÍK**

Consultare	Consiliul Uniunii Europene, 23.1.2020
	Parlamentul European, 29.1.2020
Temei juridic	Articolul 175 alineatul (3) și articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	13.5.2020
Data adoptării în sesiunea plenară	10.6.2020
Sesiunea plenară nr.	552
Rezultatul votului	210/1/5
(voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	

1. **Concluzii și recomandări**

1.1. CESE este ferm convins că Fondul pentru o tranziție justă (FTJ) reprezintă primul instrument concret care contribuie la îndeplinirea ambițiosului obiectiv al neutralității emisiilor de dioxid de carbon până în 2050 și este în acord cu Pactul verde european.

1.2. CESE își exprimă îngrijorarea că investițiile planificate pentru tranziția justă nu corespund ambițiosului Pact verde al Comisiei Europene și consideră că ar trebui mobilizate resurse suplimentare, fie prin mărirea cadrului financiar multianual, fie prin introducerea de noi resurse proprii, fie prin creșterea contribuției din partea statelor membre. UE trebuie să dea dovadă de un nivel de ambiție pe măsura mizei reprezentate de combaterea schimbărilor climatice: circa 40 % din bugetul său total (CFM 2012-2027) trebuie să se aloce acestui obiectiv.

1.3. CESE recomandă să se aducă precizări suplimentare cu privire la cadrul financiar al FTJ, întrucât numai suma de 30 de miliarde EUR este garantată, conform propunerii, restul bazându-se pe o decizie aflată la latitudinea statelor membre. CESE nu este convins că cadrul financiar are la bază o abordare prudentă și condiții prealabile.

1.4. CESE este conștient că succesul FTJ (și al întregului Plan de investiții pentru o Europă durabilă) depinde de un nou parteneriat între sectorul privat și cel public în ceea ce privește finanțarea și repartizarea responsabilităților. Este necesar un nou pact între sectorul public și cel privat, care să-i cuprindă pe toți actorii din domeniile economic, social și al mediului și care să stabilească condițiile de finanțare și responsabilitățile comune. Dat fiind că nevoile în materie de finanțare ale Pactului verde european sunt enorme, iar resursele bugetare comune ale UE sunt destul de limitate, rolul sectorului privat va fi considerabil. ONG-urile ar trebui să aibă un rol esențial în orientarea utilizării FTJ astfel încât să fie acoperite toate grupurile sociale, îmbunătățind în același timp accesibilitatea persoanelor cu handicap și a persoanelor în vârstă.

1.5. CESE sprijină abordarea generală care ia în considerare aspectele economice, sociale, industriale și tehnologice ale tranziției către o economie neutră, luând în considerare participarea actorilor locali, a partenerilor sociali și a ONG-urilor. Partenerii sociali trebuie implicați în elaborarea și punerea în aplicare a politicilor și strategiilor pentru o tranziție echitabilă. Sindicatele ar trebui să fie prezente în toate etapele procesului de tranziție echitabilă, pentru a proteja interesele lucrătorilor la diferite niveluri.

1.6. CESE speră că dialogul dintre Comisia Europeană și statele membre în cadrul semestrului european va beneficia de implicarea activă și substanțială a partenerilor sociali și a ONG-urilor.

1.7. CESE salută faptul că planurile teritoriale și eventualele programe specifice urmează să fie urmărite de comitete de monitorizare care respectă aceleași norme ca și cele prevăzute în regulamentul de stabilire a unor dispoziții comune privind fondurile structurale și de investiții europene.

1.8. CESE recomandă implicarea deplină și considerabilă a partenerilor sociali și a ONG-urilor în planurile teritoriale și în orice alt program specific al Fondului pentru o tranziție justă.

1.9. CESE apreciază în mod deosebit flexibilitatea normelor privind ajutoarele de stat și efectele preconizate, care ar trebui să reflecte și importanța Pactului verde, în special în statele membre și în regiunile care depind de cărbune și de activitățile cu o intensitate ridicată a carbonului. Ajutoarele de stat, și îndeosebi ajutoarele de stat ecologice, ar trebui să sprijine tranziția către o economie mai ecologică și mai favorabilă incluziunii, cu o creștere continuă și mai ambițioasă a utilizării ajutoarelor de stat destinate promovării ocupării forței de muncă în rândul persoanelor care sunt adesea excluse de pe piața deschisă a forței de muncă, cum ar fi persoanele cu handicap.

1.10. Întrucât dezvoltarea durabilă și acțiunile climatice au un impact pozitiv asupra cheltuielilor publice și elimină o serie de externalități negative (sănătate, reabilitare, reconstrucție etc.), investițiile publice pentru protecția mediului și schimbările climatice ar trebui exceptate de la constrângerile Pactului de stabilitate. Acest lucru este acum este mai important ca oricând, în contextul actualei crize fără precedent. Pandemia de COVID-19 poate avea un impact major asupra cetățenilor UE, asupra sănătății lor și a economiei în general.

1.11. În prezent, ea reprezintă principala prioritate, întrucât erodează viața noastră socială și economică și influențează, totodată, politica fiscală actuală și viitoare a UE. În același timp, ea generează o stare de incertitudine fără precedent, care ar putea determina o schimbare importantă în orientarea și alocarea bugetului UE. Cele mai recente documente ale Comisiei propun și recomandă ca părțile rămase din resursele bugetare disponibile ale UE pentru perioada 2014-2020, să fie alocate, în principal, pentru atenuarea consecințelor pandemiei. CESE va susține, în cadrul negocierilor viitoare privind CFM, orice modificare rezonabilă necesară care ar putea contribui la rezolvarea actualei situații dezastruoase.

1.12. CESE sprijină propunerea CE privind Instrumentul de redresare al Uniunii Europene („Next Generation EU”), menit să consolideze mecanismul de tranziție în contextul crizei, și noua sa propunere pentru următorul buget pe termen lung al UE.

1.13. CESE salută posibilitatea ca statele membre să elaboreze un program specific destinat Fondului pentru o tranziție justă. CESE respectă și sprijină rolul important al regiunilor în procesul de programare, guvernanță și punere în aplicare a FTJ, în conformitate cu principiul subsidiarității. În plus, CESE recomandă să se ia în considerare stadiile diferite de pregătire ale statelor membre și regiunilor pentru tranziția către neutralitatea emisiilor de dioxid de carbon și potențialul diferit al acestora de producere a energiei curate în UE. De asemenea, trebuie să se țină seama și de faptul că atitudinea cetățenilor în ceea ce privește contribuția activă la protecția climei nu este aceeași în diversele state membre și regiuni.

1.14. CESE ar aprecia foarte mult publicarea unei liste de proiecte durabile, care să servească schimbului de bune practici. De asemenea, ar trebui făcut public sprijinul oferit de autoritățile de management specifice, astfel încât să contribuie la asigurarea unor condiții favorabile investițiilor. Acest lucru va spori transparența și va evita riscul apariției unor informări inegale.

1.15. CESE subliniază necesitatea de a asigura că intervențiile finanțate prin Fondul pentru o tranziție justă și intervențiile cofinanțate de InvestEU în cadrul pilonului 2 și de facilitatea de împrumut pentru sectorul public din cadrul pilonului 3 al mecanismului pentru o tranziție echitabilă sunt complementare.

1.16. CESE avertizează că trebuie să se ajungă la un echilibru corect între măsurile de restructurare economică și măsurile care asigură protecția și recalificarea lucrătorilor afectați de procesele de tranziție.

1.17. Sistemul de educație și formare este esențial pentru sprijinirea proceselor de tranziție. CESE recomandă creșterea resurselor destinate politicii de coeziune în vederea consolidării și revitalizării sistemelor de învățământ secundar și universitar, prin orientări științifice și tehnologice țintite și axate pe nevoile actuale.

1.18. CESE speră că o parte substanțială a resurselor Fondului pentru o tranziție justă va fi consacrată generării investițiilor necesare sprijinirii lucrătorilor în procesul de tranziție de la un loc de muncă la altul. Ar trebui însă să se asigure un echilibru între, pe de o parte, investițiile destinate recalificării lucrătorilor care se deplasează spre noi forme de locuri de muncă mai ecologice și, pe de altă parte, cele destinate pregătirii lucrătorilor din comunitățile afectate proaspăt intrați pe piața forței de muncă și care dispun de competențele necesare pentru noile forme de muncă. Ar trebui să se pună un accent deosebit pe sprijinirea intrării pe piața forței de muncă a persoanelor cu cele mai mici șanse, cum ar fi tinerii și persoanele cu handicap.

2. **Contextul avizului**

2.1. Comisia și-a prezentat viziunea strategică pe termen lung pentru o economie prosperă, modernă, competitivă și neutră din punctul de vedere al impactului asupra climei până în 2050. În Comunicarea privind Pactul verde european, Comisia propune un Mecanism pentru o tranziție justă, care să însoțească propunerile bugetare și legislative deja prezentate pentru perioada 2021-2027. Între 2021 și 2027, se va distribui un pachet de 100 de miliarde EUR pentru întregul Mecanism pentru o tranziție justă, cu scopul de a sprijini și facilita conversia activităților care produc emisii nocive, reducerea consumului de cărbune fosil, promovarea eficienței energetice și tranziția către tehnologii mai curate în toate sectoarele de producție. Fondul va dispune de un buget inițial de 7,5 miliarde EUR, prevăzut să crească până la 100 de miliarde EUR prin contribuția cofinanțării naționale, a componentei financiare a InvestEU și a Băncii Europene de Investiții.

2.2. Mecanismul pentru o tranziție justă are trei piloni:

— un Fond pentru o tranziție justă, pus în aplicare în cadrul politicii de coeziune. Fondul este instituit printr-un regulament propriu, care stabilește obiectivul său specific, acoperirea geografică, metodologia de alocare a resurselor financiare și conținutul planurilor teritoriale pentru o tranziție justă necesare pentru sprijinirea programării. Fondul va acorda în principal subvenții regiunilor pentru a-i ajuta pe lucrători, de exemplu, să dobândească aptitudini și competențe care să poată fi utilizate pe piața forței de muncă în viitor, pentru a sprijini IMM-urile, întreprinderile nou-înființate și incubatoarele a căror activitate contribuie la crearea de noi oportunități de afaceri în regiunile respective. De asemenea, va sprijini investițiile în tranziția către o energie curată, inclusiv în eficiența energetică;

— o schemă specifică în cadrul InvestEU destinată proiectelor legate de infrastructura energetică și de transport, inclusiv infrastructura de gaze naturale și încălzirea centralizată, precum și proiectelor de decarbonizare;

— o facilitate de împrumut pentru sectorul public, pusă în aplicare de BEI, pentru a furniza resurse financiare autorităților locale din regiunile vizate. Finanțarea de la bugetul UE ar putea fi completată printr-o subvenționare a ratei dobânzii sau printr-un ajutor pentru investiții, pe lângă împrumuturile acordate de BEI.

2.3. Vor fi deblocate resurse publice și private suplimentare și sunt prevăzute norme sectoriale privind ajutoarele de stat, care vor facilita utilizarea fondurilor naționale pentru proiecte compatibile cu obiectivele tranziției juste.

2.4. Sprijinul consultativ și asistența tehnică pentru regiuni vor face parte integrantă din Mecanismul pentru o tranziție justă.

2.5. Fondul pentru o tranziție justă va fi supus unui regim de gestiune partajată și va fi pus la dispoziția tuturor statelor membre. Alocările vor ține seama de provocările generate de tranziție cu care se confruntă regiunile cu cele mai mari emisii de dioxid de carbon și de provocările societale care decurg din posibilele pierderi de locuri de muncă.

2.6. Statele membre vor completa finanțările care le sunt alocate din Fondul pentru o tranziție justă cu resursele provenite din FEDR și FSE+. Cuantumul total al acestor transferuri va fi egal cu cel puțin o dată și jumătate și cel mult triplul alocării acordate din Fondul pentru o tranziție justă. Cu toate acestea, niciun stat membru nu ar trebui să utilizeze mai mult de 20 % din alocările inițiale din cadrul FEDR și FSE și va trebui să justifice aceste resurse suplimentare. Statele membre vor interveni, de asemenea, cu resurse proprii.

2.7. Procesul de planificare, inclusiv selecționarea teritoriilor, va face obiectul unui acord între Comisie și fiecare stat membru și se va înscrie în procesul semestrului european. Statele membre sunt invitate să își prezinte planurile teritoriale, configurându-și procesul de tranziție până în 2030. În acest context, ele vor identifica, pentru fiecare teritoriu, problemele economice, sociale și de mediu, precum și nevoile în materie de recalificare profesională și de refacere a mediului. Fondul va încerca să își concentreze sprijinul pe teritoriile care corespund regiunilor de nivel NUTS 3.

2.8. Aprobarea planurilor teritoriale va permite acordarea unui sprijin din Fondul pentru o tranziție justă și va demara procedurile de utilizare a InvestEU și BEI. Programele astfel sprijinite vor face obiectul unei evaluări la jumătatea perioadei, utilizându-se aceeași metodologie aplicată tuturor programelor din cadrul politicii de coeziune.

2.9. Fondul pentru o tranziție justă va completa fondurile politicii de coeziune. Prin urmare, propunerea de regulament de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european plus, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime, precum și Fondul pentru azil și migrație, Fondul pentru securitate internă și Instrumentul pentru managementul frontierelor și vize ar trebui modificată pentru a integra Fondul pentru o tranziție justă ca nou fond al politicii de coeziune.

3. **Considerații generale**

3.1. CESE susține strategia UE privind reducerea pe termen lung a emisiilor de gaze cu efect de seră și obiectivul ca Uniunea Europeană să devină o economie neutră din punct de vedere climatic până în 2050. CESE salută faptul că obiectivul ecologic este una dintre prioritățile fundamentale ale viitoarei politici de coeziune, beneficiind de cel puțin 30 % din Fondul european de dezvoltare regională și 37 % din Fondul de coeziune. Cu toate acestea, CESE își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că investițiile prevăzute pentru tranziția justă nu corespund ambițiosului Pact verde al Comisiei Europene. Finanțarea propusă pentru o perioadă de zece ani este egală cu bugetul anual necesar pentru a realiza într-un mod echitabil neutralitatea climatică până în 2050. CESE consideră că ar trebui majorate previziunile privind cheltuielile din cadrul CFM. Dacă se dorește realizarea obiectivelor ambițioase stabilite în Pactul verde european, bugetul UE trebuie majorat, fie prin introducerea de noi resurse proprii, fie prin creșterea contribuției din partea statelor membre.

3.2. CESE apreciază eforturile depuse pentru adaptarea cadrului financiar multianual al UE pentru perioada 2021-2027 la nevoile și provocările legate de schimbările climatice prin intermediul Fondului pentru o tranziție justă și, într-un context mai larg, prin intermediul Planului de investiții pentru o Europă durabilă în ansamblu, în cadrul căruia Fondul pentru o tranziție justă reprezintă partea cea mai importantă. Chiar dacă Fondul pentru o tranziție justă reprezintă primul pas concret pentru a face față problemei din perspectiva finanțării și a investițiilor, CESE observă și subliniază necesitatea de a se îndeplini și celelalte sarcini prevăzute în acordul privind Pactul verde european. În caz contrar, eficacitatea Fondului pentru o tranziție justă ar fi limitată.

3.3. După cum a menționat deja în avizele anterioare ([1]), CESE consideră că, în contextul politicii de coeziune, ar trebui puse la dispoziție finanțări țintite prin intermediul Mecanismului pentru o tranziție justă. Pentru a se evita însă reducerea suplimentară a disponibilității fondurilor politicii de coeziune, finanțarea ar trebui să provină din credite adecvate puse la dispoziție prin mijloace ad-hoc.

3.4. De asemenea, în cazul FSE+, un transfer obligatoriu ar putea cauza conflicte de interese nedorite. De exemplu, ar putea apărea probleme legate de sprijinirea persoanelor expuse riscului de sărăcie sau a lucrătorilor din industrie amenințați cu pierderea locului de muncă. Astfel de conflicte de interese ar putea influența negativ acceptarea politicii privind clima în ansamblu. În orice caz, extinderea domeniului de aplicare a FSE+ trebuie să meargă mână în mână cu creșterea resurselor.

3.5. Întrucât dezvoltarea durabilă și acțiunile climatice au un impact pozitiv asupra cheltuielilor publice și elimină o serie de externalități negative (sănătate, reabilitare, reconstrucție etc.), investițiile publice pentru protecția mediului și schimbările climatice ar trebui exceptate de la constrângerile Pactului de stabilitate. Acest lucru este acum este mai important ca oricând, în contextul actualei crize fără precedent. Pandemia de COVID-19 poate avea un impact major asupra cetățenilor UE, asupra sănătății lor și a economiei în general.

([1]) A se vedea Avizul CESE privind Regulamentul privind dispozițiile comune pentru perioada 2021-2027 (JO C 62, 15.2.2019, p. 83).

3.6. CESE este convins că soluțiile la criza pandemică și provocările Pactului verde european au în comun numeroase interese și obiective. Cu toate acestea, este oportun să se redefinească realizarea anumitor obiective ale Pactului verde european, în special în ceea ce privește calendarul. Se recomandă în mod special un anumit grad de flexibilitate (comparabil cu cel privind normele în materie de ajutoare fiscale și ajutoare de stat).

3.7. Nu se pot imagina investiții majore în combaterea schimbărilor climatice și în tranziția ecologică dacă se mențin constrângerile în materie de deficit. În mod evident, acest lucru nu înseamnă renunțarea la cerința obișnuită de stabilizare a finanțelor publice, ci o alegere între două opțiuni: fie dorim cu adevărat inversarea tendinței de încălzire globală și atunci trebuie să găsim sume uriașe pentru a investi, fie dorim să introducem doar unele măsuri corective pentru a ne liniști conștiința și a menține stabilitatea finanțelor publice.

3.8. CESE consideră că, pentru ca tranziția să devină mai solidă din punct de vedere economic și mai credibilă din punct de vedere politic, ar trebui luate, cât mai curând posibil, măsuri de eliminare a sistemului de subvenții directe și indirecte destinate sectorului combustibililor fosili, care generează costuri enorme sub aspect ecologic, social și economic, suficient de ridicate pentru a anula progresele înregistrate în domeniul acțiunilor de combatere a schimbărilor climatice.

3.9. Prin eliminarea treptată a subvențiilor acordate surselor de energie bazate pe combustibili fosili, stimularea unui sector emergent cum este cel al surselor regenerabile de energie și prin crearea unor condiții de concurență echitabile, consumatorii vor putea beneficia de avantajele pe care le prezintă sursele regenerabile de energie în termeni de accesibilitate financiară, prosperitate economică și sustenabilitate climatică.

3.10. Mecanismul pentru o tranziție justă reprezintă o simbioză echilibrată între subvenții și instrumentele financiare, între o abordare participativă și o abordare gestionată la nivel central. Este necesar un nou pact între sectorul public și cel privat, care să-i cuprindă pe toți actorii din domeniile economic, social și al mediului și care să stabilească condițiile de finanțare și responsabilitățile comune. Cu toate acestea, va fi nevoie de noi capacități de gestionare și de guvernanță pentru ca punerea sa în aplicare să fie eficace. CESE își exprimă satisfacția că Comisia Europeană va sprijini autoritățile publice și promotorii proiectelor durabile în toate etapele realizării lor, începând cu planificarea și până la punerea în aplicare.

3.11. Pentru reușita acestei abordări, este esențial să se încurajeze aportul de capital privat în acest sistem. Va fi necesar să se construiască un nou parteneriat între sectorul public și cel privat, bazat pe condiții avantajoase pentru ambele părți.

3.12. CESE sprijină abordarea generală care ia în considerare aspectele economice, sociale, industriale și tehnologice ale tranziției către o economie neutră, luând în considerare participarea actorilor locali, a partenerilor sociali și a ONG-urilor. Dezvoltarea durabilă trebuie abordată în mod coerent în toate domeniile de politică și trebuie vizat un model de convergență între statele membre. CESE recomandă să se asigure participarea tuturor părților interesate la toate nivelurile, iar impactul schimbării modelului economic asupra ocupării forței de muncă să fie abordat și gestionat printr-un dialog social între nivelul național și cel european.

3.13. CESE consideră că procesul de tranziție către o economie neutră din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon depinde, de asemenea, de investițiile în sisteme de transport public și în medii construite accesibile și durabile. Împreună cu FEDR, FTJ ar trebui utilizat pentru a promova neutralitatea din punctul de vedere al emisiilor de carbon prin realizarea de investiții în aceste domenii, asigurându-se faptul că acestea pot fi utilizate de către toți membrii societății și sunt accesibile persoanelor cu handicap și persoanelor în vârstă.

3.14. CESE consideră că o tranziție echitabilă din punct de vedere social este esențială pentru a câștiga sprijinul și încrederea lucrătorilor, a întreprinderilor și a societății civile, și pentru a facilita schimbările economice majore necesare pentru protejarea planetei de consecințele schimbărilor climatice. În orice caz, sfârșitul erei combustibililor fosili în Europa trebuie să fie însoțit de investițiile necesare pentru a asigura protecția lucrătorilor săi, înființarea de locuri de muncă și sprijinirea dezvoltării locale. Procesele de tranziție trebuie să fie negociate cu partenerii sociali și cu organizațiile societății civile și să fie legate de transparență și de politici eficace de comunicare.

3.15. CESE avertizează că trebuie să se ajungă la un echilibru corect între măsurile de restructurare economică și măsurile care asigură protecția și recalificarea lucrătorilor afectați de procesele de tranziție. Ar trebui inclusiv să se asigure un echilibru între, pe de o parte, investițiile destinate recalificării lucrătorilor care se deplasează spre noi forme de locuri de muncă mai ecologice și, pe de altă parte, cele destinate pregătirii lucrătorilor din comunitățile afectate proaspăt intrați pe piața forței de muncă și care dispun de competențele necesare pentru noile forme de muncă. Ar trebui să se pună un accent deosebit pe sprijinirea intrării pe piața forței de muncă a persoanelor cu cele mai mici șanse, cum ar fi tinerii și persoanele cu handicap.

3.16. CESE apreciază că FTJ vizează soluții care să răspundă situației cauzate de degradarea industriei extractive a cărbunelui și necesității de a sprijini sectoarele industriale grele, pentru a le permite să-și mențină activitățile într-un mod durabil, precum și necesității de a face față problemelor importante de natură socială, dar observă că el nu trebuie să se limiteze la finanțarea proceselor de decarbonizare. CESE speră că o parte substanțială a resurselor Fondului pentru o tranziție justă va fi consacrată generării investițiilor necesare pentru sprijinirea lucrătorilor și comunităților vizate de lanțul valoric al proceselor de decarbonizare, pentru a sprijini tranziția de la un loc de muncă la altul.

3.17. Sistemul de educație și formare este esențial pentru sprijinirea proceselor de tranziție. CESE recomandă creșterea resurselor în vederea consolidării și revitalizării sistemelor de învățământ secundar și universitar, prin orientări științifice și tehnologice țintite și axate pe nevoile actuale și prin utilizarea tuturor resurselor disponibile din cadrul politicii de coeziune.

3.18. CESE sprijină decizia de a promova și a sprijini brevetele și întreprinderile nou-înființate inovatoare și durabile. Este necesar să fie recompensate măsurile de sprijinire a întreprinderilor implicate în activități responsabile și durabile și care propun soluții ecologice ce contribuie la starea de bine a comunității.

3.19. Programarea resurselor Fondului pentru o tranziție justă va fi strâns legată de cadrul semestrului european, după cum prevăd deja regulamentele privind fondurile politicii de coeziune pentru perioada 2021-2027. CESE este convins că, pe lângă monitorizarea avută în vedere în prevederile politicii de coeziune, cadrul de guvernanță economică al UE va fi utilizat pentru a monitoriza punerea în aplicare a Fondului pentru o tranziție justă în statele membre, prin intermediul unui dialog structurat anual între statele membre și Comisia Europeană. În acest scop, CESE speră că acest dialog dintre Comisia Europeană și statele membre va beneficia de implicarea activă și substanțială a partenerilor sociali și a ONG-urilor.

3.20. CESE salută faptul că Fondul pentru o tranziție justă urmează să fie planificat cu ajutorul unuia sau mai multor planuri teritoriale pentru o tranziție justă, care vor contura procesul de tranziție până în 2030, în conformitate cu planurile naționale privind energia și clima și cu tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic. CESE salută posibilitatea ca statele membre să elaboreze un program specific destinat Fondului pentru o tranziție justă.

3.21. CESE recomandă implicarea deplină și considerabilă a partenerilor sociali și a ONG-urilor în planurile teritoriale și în orice alt program specific al Fondului pentru o tranziție justă.

3.22. CESE salută faptul că planurile teritoriale și eventualele programe specifice urmează să fie urmărite de comitete de monitorizare care respectă aceleași norme ca și cele prevăzute în regulamentul de stabilire a unor dispoziții comune privind fondurile structurale și de investiții europene.

4. **Observații specifice**

4.1. CESE își exprimă convingerea că cadrul financiar are nevoie de precizări suplimentare în ceea ce privește nu doar Fondul pentru o tranziție justă, ci și întregul mecanism pentru o tranziție justă și Planul de investiții pentru o Europă durabilă. CESE adaugă că mobilizarea unor fonduri de peste 30 de miliarde EUR nu este garantată (de exemplu, transferurile care depășesc de 1,5 ori alocarea FTJ nu sunt obligatorii). Există, de asemenea, numeroase chestiuni nesoluționate privind regimul special din cadrul programului InvestEU și facilitatea de împrumut pentru sectorul public a BEI.

4.2. CESE este preocupat de faptul că decizia de a destina tranziției ecologice aproximativ 1 000 de miliarde EUR pe o perioadă de zece ani, printre altele prin mobilizarea investițiilor publice și private prin utilizarea InvestEU, ar putea genera o pierdere de resurse pentru alte sectoare care beneficiază de acest fond. CESE subliniază necesitatea de a asigura că intervențiile finanțate prin Fondul pentru o tranziție justă și intervențiile cofinanțate de InvestEU în cadrul pilonului 2 și de facilitatea de împrumut pentru sectorul public din cadrul pilonului 3 al mecanismului pentru o tranziție echitabilă sunt complementare.

4.3. Obiectivele Pactului verde european vor fi, de asemenea, sprijinite din resurse provenind din politica agricolă comună, care va aloca 40 % din bugetul său total pentru sprijinirea obiectivelor climatice. În acest sens, va fi important ca guvernele naționale și instituțiile UE să-și respecte angajamentul de a investi în coeziune, ca și în trecut.

4.4. CESE apreciază în mod deosebit procedurile propuse pentru interpretarea mai flexibilă a normelor privind ajutoarele de stat și eforturile constante de simplificare propuse de Comisie în cadrul politic mai larg stabilit în comunicarea privind Planul de investiții pentru o Europă durabilă. Sunt necesare norme diferite, pentru a favoriza investiții care să genereze o nouă creștere.

4.5. CESE înțelege seria de criterii bine cuantificate privind eligibilitatea pentru finanțare din FTJ și este de acord cu acestea.

4.6. Ajutoarele de stat ecologice:

— aplicarea unei condiționalități de ordin ecologic ajutoarelor de stat acordate întreprinderilor din sectoarele cu o amprentă ridicată a emisiilor de dioxid de carbon și/sau o amprentă ridicată asupra materiilor prime;

— aplicarea unei condiționalități de ordin ecologic similare împrumuturilor bancare noi și prelungirii împrumuturilor bancare (cu sau fără garanții publice) pentru aceste sectoare;

— respingerea acordării de ajutoare de stat pentru întreprinderile și sectoarele care nu sunt în măsură sau care nu doresc să adopte tehnologii cu emisii scăzute de dioxid de carbon și circulare și să-și recalifice lucrătorii în vederea ocupării de noi locuri de muncă;

— accelerarea procedurilor de planificare pentru proiectele și infrastructurile din domeniul energiei din surse regenerabile, transporturilor publice și din economia circulară. Întreprinderile se luptă din greu să supraviețuiască și trebuie să beneficieze rapid de ajutoarele de stat.

Pentru a reduce sarcinile administrative inițiale, guvernele pot alege să aplice un test de sustenabilitate simplificat atunci când acordă ajutorul de stat, în combinație cu un test ex post mai riguros. Dacă o întreprindere încalcă condițiile de ordin ecologic convenite, ajutorul de stat ar trebui să fie rambursat parțial sau integral, în funcție de gravitatea încălcării. De asemenea, pentru a reduce la minimum birocrația ([2]), se propune să fie avute în vedere principalele sectoare cu emisii ridicate de dioxid de carbon și cu o utilizare intensă de materiale.

4.7. De asemenea, CESE aprobă identificarea domeniilor în care pot fi alocate resurse din cadrul Fondului pentru o tranziție justă și a celor care nu pot beneficia de aceste fonduri. Metoda de alocare contribuie la asigurarea faptului că fondurile sunt suficient focalizate pe statele membre care se confruntă cu cele mai mari dificultăți, oferind, în același timp, un sprijin semnificativ tuturor statelor membre. În special statele membre al căror VNB pe cap de locuitor este mai mic de 90 % din media UE ar urma să primească aproximativ două treimi din fondurile FTJ.

4.8. În aceste condiții, CESE recomandă ca și alte întreprinderi decât IMM-urile să beneficieze de o atenție suplimentară, dat fiind că principalele întreprinderi din sectorul minier și din industria grea afectate de acțiunile de combatere a schimbărilor climatice tind să fie întreprinderi de mari dimensiuni. În plus, aceste întreprinderi sunt și cele care oferă un mare număr de locuri de muncă decente și sunt esențiale pentru bunăstarea economică a regiunilor. Prevenirea șomajului ar trebui să devină un obiectiv primordial al planurilor teritoriale. Aceasta ar trebui să includă atât măsuri de asistare a lucrătorilor aflați în prezent în tranziție către noi forme de ocupare a forței de muncă, cât și de sprijinire a tinerilor și a persoanelor excluse de pe piața deschisă a forței de muncă, de exemplu persoanele cu handicap, pentru a-și găsi un loc de muncă în aceste sectoare în curs de dezvoltare.

4.9. CESE apreciază noile posibilități oferite autorităților locale și regionale de a-și asuma în mod direct responsabilitatea gestionării proiectelor și de a pune în aplicare o abordare teritorială, întrucât unitățile de bază pentru planurile teritoriale privind o tranziție justă sunt regiunile NUTS 3.

4.10. Partenerii sociali și ONG-urile active în acest domeniu ar trebui să se implice în elaborarea și punerea în aplicare a unor politici și strategii ambițioase de reducere a emisiilor, pentru a asigura o tranziție echitabilă care să garanteze locuri de muncă decente și să creeze un echilibru între sistemele energetice curate și calitatea durabilă a locurilor de muncă. Sindicatele ar trebui să fie prezente în toate etapele procesului de tranziție echitabilă, pentru a proteja interesele lucrătorilor la diferite niveluri.

([2]) Următoarele sectoare au o amprentă relativ ridicată a emisiilor de carbon și o amprentă ridicată asupra materiilor prime: 1. transporturile: transportul rutier, aerian și maritim sunt alimentate, în principal, de combustibili fosili; 2. industria producătoare: numeroși producători continuă să utilizeze tehnologii cu un consum intens de energie și materiale; 3. construcțiile: numeroși constructori continuă să utilizeze materiale nereciclabile și cu consum energetic ridicat, cum ar fi cimentul; 4. energia: trecerea de la combustibilii fosili la energia din surse regenerabile este foarte progresivă.

4.11. Pentru a obține rezultatele preconizate, abordarea Comisiei în ceea ce privește eligibilitatea la nivel teritorial este destul de restrictivă, întrucât finanțarea poate fi acordată doar țărilor care aplică și prezintă planuri teritoriale de tranziție justă. Prin urmare, CESE solicită tuturor statelor membre să își pregătească planurile cât mai curând posibil, astfel încât, pretutindeni în Europa, cât mulți lucrători din regiunile identificate în aceste planuri să poată beneficia de sprijin.

4.12. CESE salută adaptarea regulamentului privind dispozițiile comune astfel încât să se asigure un temei juridic clar și transparent pentru viitoarea politică de coeziune a UE și pentru orientarea sa în ceea ce privește protecția climei.

4.13. Dat fiind gradul ridicat de incertitudine cu privire la impactul tranziției asupra ocupării forței de muncă și posibila sa distribuție geografică, CESE observă că ar fi fost de preferat să nu existe o alocare geografică ex-ante a fondurilor din FTJ. Un alt motiv de îngrijorare este guvernanța fondului. Stabilirea zonelor eligibile și a fondurilor alocate este încredințată în întregime guvernelor naționale. Având în vedere lipsa alocărilor regionale, există riscul unor dezechilibre în ceea ce privește repartizarea fondurilor la nivel subnațional, și ca zonele care sunt mai puțin vulnerabile la efectele negative ale obiectivelor legate de schimbările climatice să nu primească resurse.

4.14. CESE observă că ambiția de a conta pe InvestEU și BEI pentru mobilizarea unui buget de 45 de miliarde EUR și, respectiv, 25-30 de miliarde EUR va trebui monitorizată îndeaproape, pentru a se evita reproducerea problemelor generate de investițiile FEIS ([3]). Este necesar să se asigure că aceste investiții sunt pe deplin aliniate la Acordul de la Paris și că obiectivele UE fac ca Europa să devină primul continent cu impact zero.

4.15. CESE sprijină propunerea CE privind Instrumentul de redresare al Uniunii Europene („Next Generation EU"), menit să consolideze mecanismul de tranziție în contextul crizei, și noua sa propunere pentru următorul buget pe termen lung al UE. CESE speră că bugetul total al Fondului pentru o tranziție justă a crescut la 40 de miliarde EUR și că Mecanismul pentru o tranziție justă din cadrul InvestEU va fi consolidat. CESE aprobă, de asemenea, propunerea Comisiei privind un instrument de împrumut pentru sectorul public, care va mobiliza între 25 și 30 de miliarde EUR. Astfel, Mecanismul pentru o tranziție justă va putea mobiliza investiții publice și private în valoare de cel puțin 150 de miliarde EUR.

4.16. Menținerea unui buget ambițios pentru politica de coeziune după 2020 trebuie să rămână principala prioritate în cadrul eforturilor de combatere a schimbărilor climatice la nivel teritorial. Cu alte cuvinte, crearea unui fond suplimentar nu ar trebui utilizată ca pretext pentru reduceri suplimentare ale bugetului alocat politicii de coeziune, în cadrul negocierilor privind CFM.

4.17. CESE este oarecum preocupat de procesul de programare, deoarece este încă nevoie ca textul juridic să fie adoptat, iar Regulamentul privind dispozițiile comune să fie modificat. Comisia prevede ca planurile teritoriale să fie aprobate în a doua jumătate a anului 2020, iar programele privind FTJ să fie adoptate în cursul anului 2021. Acest lucru ar putea duce la întârzierea punerii în aplicare a unor programe din cadrul politicii de coeziune.

Bruxelles, 10 iunie 2020.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Luca JAHIER

([3]) Raportul special nr. 03/2019 al Curții de Conturi. Unele ajutoare din FEIS s-au substituit doar altor finanțări ale BEI și UE, în timp ce anumite fonduri au fost alocate unor proiecte care ar fi putut utiliza alte surse de finanțare publică sau privată. În fine, investițiile suplimentare suscitate de FEIS au fost uneori supraestimate și au fost direcționate, în cea mai mare parte, către unele dintre cele mai mari state membre din UE-15, ale căror bănci naționale sunt consolidate.